

Instrumenti saradnje BiH i NATO

Gdje je trenutno BiH u odnosima sa NATO-om

Kroz godine svoga djelovanja, a putem kreiranja politika, programa, akcionih planova te drugih aranžmana, NATO je razvio niz alata i mehanizama koji su pokazalo se, veoma učinkoviti u procesima saradnje sa partnerskim zemljama. Fokusirani na prioritete poput interoperabilnosti, izgradnje kapaciteta, kao i na podršku reformi u oblasti odbrane i sigurnosti, ti alati i mehanizmi grupisani su u tri glavne vrste dokumenata o bilateralnom partnerstvu a to su: Individualni

program partnerstva i saradnje (IPCP), Individualni akcioni planovi partnerstva (IPAP), te Godišnji nacionalni program (ANP). Svaki partner određuje tempo, obim, intenzitet i fokus svog partnerstva sa NATO-om, a i pojedinačne ciljeve određuje svaki partner (pojedinačno), a u okviru usvojenih odgovorajućih dokumenata o bilateralnoj saradnji postavljaju se glavni ciljevi saradnje tog partnera sa NATO-om.

Kada je u pitanju Bosna i Hercegovina, ona se trenutno nalazi u Akcionom planu za članstvo (MAP). Od strane ministara vanjskih poslova zemalja članica NATO-a ta je odluka na sastanku u Briselu donesena 5. decembra 2018. godine. „Spremni smo prihvatiti podnošenje prvog Godišnjeg nacionalnog programa Bosne i Hercegovine“, izjavio je tom prilikom generalni sekretar NATO-a Jens Stoltenberg, dodajući da će u okviru tog programa biti uključene praktične mjere koje podrazumijevaju ekonomsku i političku reformu koje će dovesti do članstva.

Šta je MAP?

Kako je pojašnjeno na zvaničnoj stranici NATO-a, Akcioni plan za članstvo (MAP) je NATO program savjeta, pomoći i praktične podrške prilagođen individualnim potrebama zemalja koje se žele pridružiti Alijansi. Učešće u MAP-u ne prejudicira bilo kakvu odluku Alijanse o budućem članstvu. MAP je pokrenut u aprilu 1999. na Vašingtonskom samitu Alijanse kako bi pomogao zemljama koje teže članstvu u NATO-u u njihovim pripremama. Nakon što Sjevernoatlantsko vijeće uputi poziv zemlji za učešće u MAP-u, zemlja aspirant podnosi pojedinačnih Godišnji nacionalni program (ANP) o svojim pripremama za moguće buduće članstvo, a sam ANP treba da sadrži političke, ekonomske, odbrambene, resursne, sigurnosne i pravne aspekte. MAP također pruža fokusiran i jasan mehanizam povratnih informacija o napretku zemalja kandidata u njihovim programima, što uključuje političke i tehničke savjete, kao i godišnje sastanke između svih članica NATO-a i pojedinačnih kandidata na nivou Sjevernoatlantskog vijeća radi procjene napretka, na osnovu godišnjeg izvještaja o napretku.

Šta je BiH do sada uradila u okviru MAP-a

Nakon poziva u MAP, a u okviru preuzetih obaveza u tom smislu, Predsjedništvo Bosne i Hercegovine je 19. 11. 2019. godine usvojilo Program reformi BiH 2019–2020. uputivši ga u NATO HQ u Briselu. Početkom januara 2020. godine Politički komitet NATO-a odobrio je navedeni dokument. U periodu koji je uslijedio, na ispunjavanju ciljeva iz Programa reformi BiH 2019–2020. radilo je Vijeće ministara BiH u cjelini, a posebno Ministarstvo odbrane BiH i Oružane snage BiH. Godinu nakon usvajanja Programa reformi BiH za 2020. godinu, ministar odbrane BiH Sifet Podžić izjavio je da je, i pored specifičnih uvjeta funkcionisanja uzrokovanih pandemijom koronavirusa i limitiranog budžeta, više od 70% obaveza iz Programa reformi BiH za 2020. godinu ispunjeno. S tim u vezi, na svojoj 28. sjednici održanoj 24. 2. 2021. godine, Vijeće ministara BiH usvojilo dokument „Realizacija Programa reformi Bosne i Hercegovine 2019–2020“, zaduživši Ministarstvo vanjskih poslova da navedeni dokument dostavi Predsjedništvu BiH, te da ga prosljedi u sjedište NATO-a u Briselu. Na navedenoj sjednici, Vijeće ministara BiH donijelo je Odluku o uspostavljanju Komisije za saradnju sa NATO-om koje je time promijenila raniji naziv. U tom kontekstu, važno je podsjetiti da je krajem 2012. godine Vijeće ministara BiH donijelo Odluku o uspostavi povjerenstva za NATO integracijski proces Bosne i Hercegovine, a na sjednici održanoj 30. 7. 2015. godine taj organ izvršne vlasti u BiH usvojio je Odluku o uspostavljanju Komisije za NATO integracijski proces Bosne i Hercegovine.

Da li vam je pozNATO?

U Zakon o odbrani BiH ugrađena je obaveza da nadležne institucije provode aktivnosti za prijem BiH se članstvo NATO-a:

Zakon o odbrani BiH, Član 84:
(Aktivnosti za prijem u NATO)

Parlamentarna skupština, Vijeće ministara Bosne i Hercegovine, Predsjedništvo, te svi subjekti odbrane, u okviru vlastite ustavne i zakonske nadležnosti, provest će potrebne aktivnosti za prijem Bosne i Hercegovine u članstvo NATO-a.

Instrumenti saradnje BiH i NATO

U odluci Vijeća ministara BiH od 24. 2. 2021. godine, pored ostalog, navodi se da „Komisija za saradnju sa NATO utvrđuje prioritete u realizaciji obaveza Bosne i Hercegovine koje proizlaze iz učešća BiH u programu NATO-a 'Partnerstvo za mir', kao i u vezi sa realizacijom obaveza iz dokumenta Program reformi Bosne i Hercegovine“.

Princip glasanja članova Komisije, kaže se dalje u Odluci, prati glasanje u Vijeću ministara BiH, što je novina u ovoj odluci, gdje se uz konsenzus omogućava donošenje odluka većinom glasova pod uvjetom da za odluku glasaju najmanje po dva člana Komisije iz svakog konstitutivnog naroda, te se u slučaju nedonošenja odluka uvodi drugi krug glasanja. Za predsjedavajućeg Komisije je imenovan zamjenik ministra vanjskih poslova Josip Brkić, a za zamjenike predsjedavajućeg – zamjenik ministra odbrane za upravljanje resursima, Mirko Okolić i sekretar ovog ministarstva, Muhamed Smajić.

Šta sadrži Program reformi BiH za 2021. godinu

Za razliku od sadržaja Programa reformi BiH za 2020. godinu, građani Bosne i Hercegovine imali su priliku da se zvanično upoznaju sa Prijedlogom Programa reformi BiH za 2021, koji je putem platforme eKonsultacije 4. 5. 2021. godine zvanično predstavljen javnosti u Bosni i Hercegovini. Govoreći o sadržaju Programa reformi BiH za 2021. godine, u uvodu dokumenta podsjeća se da je u decembru 2018. godine Sjevernoatlantsko vijeće dalo do znanja da je spremno prihvatiti Godišnji državni program od Bosne i Hercegovine, te da je BiH predana poboljšanju odnosa sa NATO-om bez prejudiciranja konačne odluke o članstvu. Osim toga, podsjeća se i da su sve aktivnosti u skladu sa prijašnjim odlukama Predsjedništva BiH, Vijeća ministara i Parlamentarne skupštine BiH, te da su u skladu sa ustavnim nadležnostima Predsjedništva BiH. Sam dokument podijeljen je u pet poglavlja, i to: politička i ekonomska pitanja, odbrambena i vojna pitanja, pitanja resursa, sigurnosna pitanja i pravna pitanja, dok se konkretni reformski ciljevi, zadaci i upute kako ih ispuniti nalaze u tabelama u njegovom drugom dijelu. U okviru političkih i ekonomskih pitanja, između ostalog, navodi se da je pristupanjem NATO programu Partnerstvo za mir (PfP) BiH pokazala svoju predanost za postizanje pune interoperabilnosti sa zemljama članicama NATO-a čim prije i u svim segmentima u skladu sa strategijom vanjske politike BiH, gdje se, u cilju postizanja traženog nivoa interoperabilnosti, BiH koristi mehanizmima dostupnim preko NATO PARP i IPP programa.

U prioritetima u okviru planiranih aktivnosti ekonomskog razvoja izdvojeno je održavanje makroekonomske stabilnosti s nastojanjima usmjerenim ka poboljšanju vanjske trgovine, jačanju uloge BiH u strukturama trgovinskih integracija, smanjenju javnih troškova i zadržavanju stabilnosti i razvoju finansijskih tržišta. Kada se radi o ljudskim pravima i zaštiti manjina, cilj će biti bolja implementacija rodne ravnopravnosti, uključujući aktivnosti u okviru Rezolucije Vijeća sigurnosti UN-a 1325, kako bi se postigla veća zastupljenost žena u svim sferama države i društva, posebno u parlamentima, izvršnoj vlasti, pravosuđu i administraciji, fondovima i javnim preduzećima. U sektoru pravde, jedna od pet strateških oblasti jeste pravosudni sistem, gdje se kao primarni cilj navodi dalje jačanje i očuvanje nezavisnosti, odgovornosti, djelotvornosti, profesionalizma i usklađenosti pravosudnog sistema koji će osigurati vladavinu prava. Dugoročni prioriteti u ovoj oblasti su jačanje i očuvanje nezavisnosti, odgovornosti, djelotvornosti, profesionalizma i usklađenosti pravosudnog sistema koji će osigurati vladavinu prava, a ova strateška oblast podijeljena je na četiri podoblasti, i to: nezavisnost sudstva i usklađivanje zakona i sudske prakse u BiH, djelotvornost i efikasnost pravosudnih institucija u BiH, odgovornost i profesionalizam pravosudnih zvaničnika u BiH te transparentnost rada pravosudnih institucija u BiH. U Programu reformi BiH 2021. podsjeća se i da korupcija ostaje problem u BiH i utiče na svaki aspekt javnog života, te se naglašava da se BiH želi suočiti s tim, u skladu sa ustavnim i pravnim okvirom, primjenom usvojenih strategija i akcijskih planova. Predviđa se da će aktivnosti biti potrebne na svim nivoima vlasti. Rješavanje ovog problema je ključni korak u provođenju vladavine prava u cijeloj BiH. U kontekstu borbe protiv terorizma, sprečavanje terorizma nastaviti će kroz razne aktivnosti u različitim oblastima, „uključujući jačanje saradnje između tužiteljstava, agencija za sprovođenje zakona i obavještajnih službi, jačanje kontrole i sprečavanja ulaska i boravka stranaca koji mogu predstavljati opasnost po sigurnost, posebno onih osumnjičenih za veze sa terorističkim organizacijama, temeljitije analize situacije u kontekstu nove migrantske krize i preventivne radnje, razvoj privatno-javnih partnerstava u borbi protiv terorizma, sa posebnim fokusom na sprečavanje finansiranja terorističkih aktivnosti“.

Osim toga, prepoznata je i važnost civilnog društva i njegov doprinos demokratskim procesima i naglašena važnost nastavka saradnje sa zainteresovanim nevladinim organizacijama. U okviru dijela koji govori o javnoj diplomatiji, svjesna velike važnosti podrške javnosti procesima evropskih i evroatlantskih procesa, tj. poboljšanja javne svijesti u ovom pogledu, BiH je izradila NATO Komunikacijsku strategiju za javnu podršku kontinuiranom partnerstvu sa NATO-om.

Da li vam je pozNATO?

Iako je 1. 6. 2021. godine Zajednička komisija za odbranu i bezbjednost Parlamentarne skupštine BiH jednoglasno usvojila zaključak da će pratiti realizaciju dokumenta „Program reformi BiH za 2021. godinu“, a predsjednik Komisije za saradnju s NATO-om potvrdio da je Komisija Vijeću ministara BiH prosljedila Prijedlog reformi BiH za 2021. godinu na usvajanje, Program reformi BiH za 2021. godinu ni do danas se nije našao na dnevnom redu Vijeća ministara BiH.

Instrumenti saradnje BiH i NATO

Kako je rečeno, u skladu sa ustavnim nadležnostima i pravnim propisima u oblasti zaštite okoliša, BiH će implementirati strateške planove, uključujući strategiju ulaganja, i povećati ulaganja u infrastrukturu za zaštitu okoliša sa posebnim naglaskom na prikupljanje i pročišćavanje otpadnih voda, snabdijevanje pitkom vodom i upravljanje čvrstim otpadom. U drugom dijelu – odbrambena i vojna politika, a u okviru odbrambene reforme, naglašava se da su elementi, osnovni principi i ciljevi sigurnosne politike BiH zasnovani na Sigurnosnoj politici BiH iz 2006. godine i ostaju nepromijenjeni, te se podsjeća da su aktivno učešće u regionalnim, evropskim i evroatlantskim procesima, posebno u EU i NATO, vanjskopolitički i sigurnosni ciljevi BiH definisani u Sigurnosnoj politici i Općim smjernicama i prioritetima za implementaciju vanjske politike BiH. Izrada i usvajanje Pregleda odbrane i Plana razvoja i modernizacije OSBiH, kao njegovog sastavnog dijela, u novembru 2016. godine stvorili su potrebne preduslove za nastavak odbrambenih reformi usmjerenih ka razvoju priuštivih, fleksibilnih i modernih Oružanih snaga koje će ispunjavati sigurnosne potrebe zemlje i biti održive u okviru raspoloživih resursa, a kontinuitet procesa pregleda odbrane i nastavak reformi osiguran je kroz provođenje Plana implementacije Pregleda odbrane i Akcionog plana za implementaciju Plana razvoja i modernizacije OSBiH. Kada se ispune potrebni uslovi, kaže se u Programu reformi 2021, početak će implementacija Pregleda odbrane iz 2016. godine.

Program reformi 2021. tretira i pitanje vojne infrastrukture, te pokretne i nepokretne imovine, naglašavajući da će, u skladu sa Odlukom Predsjedništva BiH o veličini, strukturi i lokacijama OSBiH od 24. novembra 2016. godine (koja će stupiti na snagu kada se ispune potrebni uslovi), ukupan broj perspektivnih vojnih lokacija biti 57, kao i da se knjiženje perspektivnih vojnih lokacija nastavlja. Pitanje resursa treći je opisni dio Programa reformi BiH za 2021, gdje se u dijelu „Sistem planiranja, programiranja, budžetiranja i izvršenja (SPPBI)“, pored ostalog, naglašava da je za potpunu implementaciju ovog sistema potrebna informatičko-tehnološka podrška, te je iz tog razloga u protekle tri godine izrađena interna softverska podrška koja bi u potpunosti trebalo da podrži program budžetiranja u svim fazama, sa posebnim naglaskom na fazu izvršenja budžeta, što nije u potpunosti obezbijeđeno trenutnim propisima i tehničkom podrškom, ili na nivou Ministarstva odbrane BiH (MOBiH), ili na nivou institucija BiH. U okviru sigurnosnih pitanja kao četvrtog poglavlja, pored ostalog, navodi se da fokus Državnog sigurnosnog organa (DSO) uključuje osiguravanje institucijama BiH da rukuju NATO tajnim podacima na propisan način, da certifikuju svoja sigurnosna područja i poduzimaju aktivnosti na sigurnosnoj provjeri personala koje radi na radnim mjestima na kojima je potrebno rukovati NATO tajnim podacima. Jedan od zadataka u okviru Programa reformi BiH za 2021. je i nastavak poboljšavanja zakona koji se odnose na informatičku sigurnost u skladu sa relevantnim NATO sigurnosnim standardima. Nadalje, u okviru personalne sigurnosti, Državni sigurnosni organ preduzima sveobuhvatne aktivnosti kako bi se izvršila sigurnosna provjera svih osoba u BiH koje rukuju sa NATO tajnim podacima, a kada se radi o sigurnosti dokumenata, naglašeno je da su sve osobe koje rade u NATO Centralnom registru prošle sigurnosne provjere do nivoa „VRLO TAJNO“ i imaju odgovarajuću dozvolu za pristup tajnim podacima. Na kraju ovog dijela, podsjeća se da „cyber“ sigurnost ostaje prioritet za BiH i nastavit će se fokusirati na jačanje institucionalnih, tehničkih i operativnih sposobnosti bh. Tima za odgovor na kompjuterske incidente (CERT) na putu ostvarenja svojih strateških ciljeva, uz definisanje načina komunikacije i koordinacije između relevantnih institucija za „cyber“ sigurnost i izradu strateškog okvira za „cyber“ sigurnost u BiH. Posljednji opisni dio, pravna pitanja, upućuje na to da će BiH nastaviti vršiti reviziju svog zakonodavstva kako bi osigurala njegovu kompatibilnost sa NATO pravilima i propisima koji se odnose na ovaj dokument. Kako je navedeno u uvodnom dijelu Programa reformi BiH za 2021, konkretni reformski ciljevi i zadaci i upute kako ih ispuniti nalaze se u tabelama u drugom dijelu dokumenta. Tabele su koncipirane tako da sadrže šest kolona, u prvoj je naveden redni broj aktivnosti u okviru svake oblasti, u drugoj opis aktivnosti koju treba implementirati, zatim koji je odgovorni organ za to primarno zadužen, s kim će taj organ saradivati u cilju ispunjavanja, vremenski rok u kojem se cilj treba ispuniti, dok se u šestoj koloni nalaze specifičnosti koje se odnose na ispunjavanje zadatog cilja. Program reformi BiH za 2021. godinu nikada se nije našao na dnevnom redu Vijeća ministara BiH, a zamjenik ministricе vanjskih poslova BiH i predsjedavajući Komisije za saradnju sa NATO-om, Josip Brkić, 1. 7. 2022. godine uputio je poziv zainteresovanoj javnosti – stručnjacima iz akademske i istraživačke zajednice, predstavnicima nevladinih organizacija i medija da učestvuju u onlajn konsultacijama o prijedlogu dokumenta „Program reformi Bosne i Hercegovine 2022“, koji je usvojila Komisija za saradnju sa NATO-om.

LINKOVI:

https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_80925.htm

<https://ba.voanews.com/a/bih-dobila-zeleno-svjetlo-za-aktiviranje-map-a/4687526.html>

https://www.mvp.gov.ba/aktuelnosti/saopstenja/default.aspx?id=47175&template_id=16&pageIndex=1

<https://istinomjer.ba/nacr-t-programa-reformi-bih-za-2021-godinu-polovinom-aprila/>

<https://archive.is/7nj4u>

<https://istinomjer.ba/2022-na-pragu-a-za-usvajanje-programa-reformi-za-2021-godinu-nisu-stvorene-pretpostavke/>

https://www.nato.int/cps/en/natolive/topics_37356.htm

https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_49127.htm

<http://www.sluzbenilist.ba/page/akt/h7v5ik41UH8=>

*Objavlivanje ovog teksta omogućeno je podrškom Ministarstva vanjskih poslova Republike Češke.
Tekst odražava stav njegovog autora, a ne nužno i stav Republike Češke.*